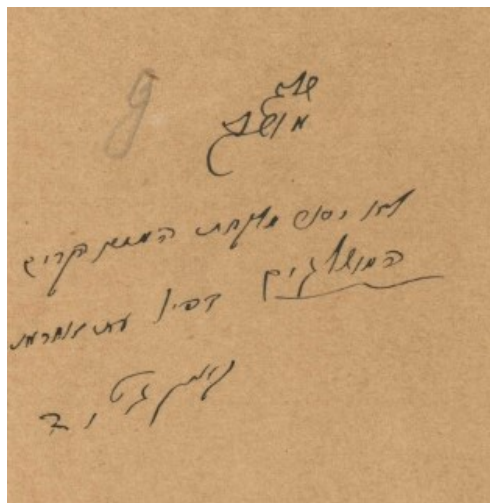

מילונו הגדול של בן־יהודה

"מילון הלשון העברית הישנה והחדשה" נחשב למפעל הגדול ביותר של אליעזר בן־יהודה זולת החייאת הדיבור העברי. המילון יצא לאור בהדרגה בשנים 1908–1959, בשלמותו הוא מונה שישה עשר כרכים ועליהם נוסף כרך המבוא הגדול. רק חמישה מן הכרכים יצאו בחייו של בן־יהודה.

במילון מופיעות יותר מחצי מיליון מובאות, ומסומנות בו בסימון מיוחד מילים שחדש בן־יהודה ושהתקבלו בספרות של זמנו או בדיבור העברי בארץ ישראל.

פרסום חדש באתר סוקר את תולדותיו של מילון זה: המבוא הגדול, עקרונות סידור הערכים המילוניים וחשיבותו ההיסטורית והמדעית.

כמו כן אנו מציגים כרטיס למילון שעליו רשם בן־יהודה מובאה לערך ולצידו הערך במילון המודפס שבו שולבה המובאה. עוד מוצגים דפים של המבוא הגדול בכתב ידו של בן־יהודה.

לעיון בפרסום החדש וברשימות בכתב ידו של בן־יהודה

שני פנים או שתי פנים?

המילה **פְּנִים** שייכת לקבוצת המילים שמינן הדקדוקי כפול – זכר וגם נקבה. לפיכך אפשר לומר "שתי פנים" וגם "שני פנים" – בין בהוראה מוחשית ובין בהוראה מושאלת ('צדדים', 'היבטים').

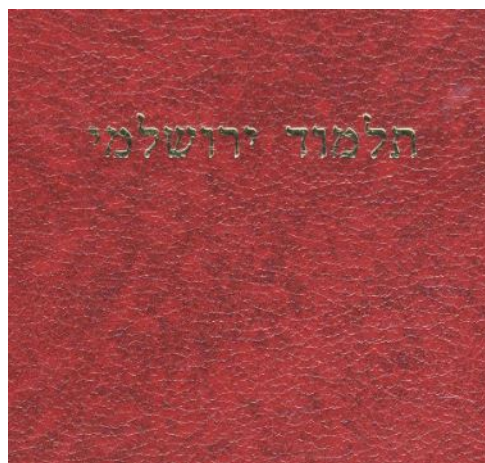
ואולם כאשר פְּנִים היא ריבוי מפורש של פֶּן מוטב לנקוט לשון זכר: "יש כאן שני פנים: הפן האחד הוא... והפן השני הוא...".

המילה פְּנִים עתיקה מאוד בלשוננו והיא רווחת בתנ"ך ובספרות חז"ל. צורתה לעולם צורת רבים – גם כאשר היא מציינת פרט יחיד, כגון פניו של אדם אחד. ריבוי זה מכונה ריבוי תמידי, וכמוהו גם המילים **חַיִּים**, **רַחֲמִים**, **קְלוּלוֹת**, **נְעוּרִים**, **מַיִם**, **שָׁמַיִם**.

חוקר הלשון נפתלי הרץ טור־סיני שיער כי המילה פְּנִים ועוד כמה ממילות הריבוי התמידי נוצרו בשלב קמאי של השפה, כאשר עדיין לא הייתה חלוקה דקדוקית מובהקת בין יחיד לרבים.

ואיך נאמר – **משתמע לשני פנים** או **משתמע לשתי פנים**? להרחבה

חדש בהוצאה לאור

תלמוד ירושלמי – הדפסה רביעית עם קונטרס תיקונים מורחב ומעודכן של מהדורת התלמוד הירושלמי של מפעל המילון ההיסטורי של האקדמיה ללשון העברית, מבוססת על כתב יד ליידין הנודע, שממנו משתלשלים ויורדים כל הדפוסים. במהדורה מובאת מסירת היסוד במלואה, בציון כל הגהותיה.

לפרטים ולרכישה

לשוננו פה, ג – יצאה לאור חוברת חדשה של כתב העת 'לשוננו' לחקר הלשון העברית והלשונות הסמוכות לה.

למאמר לדוגמה ולרכישת החוברת לרכישת מנוי שנתי לכתב העת 'לשוננו'

עדכונים מן האקדמיה

■ **חויית קיץ עברית משפחתית** – בעקבות הביקוש אנו מציעים מועדים נוספים בחודש אוגוסט למפגשים להורים וילדים (מגיל 10) במרכז התרבות וההדרכה: 'סיפורה של העברית' ו'סיפורה של מילה'.

לפרטים נוספים ולהרשמה

■ **הזמנת ביקורים במרכז התרבות וההדרכה** – המרכז מזמין בתי ספר וקבוצות לתאם ביקורים ופעילויות בהתאמה אישית. **לפרטים נוספים**

■ **משרות חדשות באקדמיה** – ממונה על ארכיוני האקדמיה | רעיונאי או רעיונאית לרשתות החברתיות | מדריכים ומדריכות למרכז התרבות וההדרכה

המילה **תקציב** היא ככל הנראה מחידושיו של אליעזר בן-יהודה אף שאינה נזכרת במילונו. היא מתועדת לראשונה בידיעה שפורסמה בעיתון 'השקפה' (בעריכת בן-יהודה) בשנת 1906 על תקציב הגימנסיה העברית ב"פ. איתמר בן אב"י העיד שאביו הוא מחדש המילה.

השימש בשורש קצ"ב לקביעת סכומי כסף ותיק בעברית. כבר במשנה מצאנו למשל "דמיו קצובין" (ערכין א, ג). אך לסכום כסף המוקצב למטרה מסוימת לא היה שם מיוחד בעברית. בעיתונים העבריים הישנים יש שימוש רב בהקשר זה במילות הלעז "בודזשע", "בודזשעט", "ביודג'ט" – כל אלו כתיבים שונים למילה budget המשמשת במשמע זה בשפות אירופה. לצד מילות הלעז הללו באות כמה חלופות עבריות.

אילו עוד מילים שימשו במשמעות זו? **להרחבה בפרסום חדש באתר**

הצירוף **זאת אומרת** הוא מן הביטויים השימושיים והיום-יומיים שבפי דוברי העברית בימינו; שימושי עד כדי הגייתו המקוצרת במשפט השאלה "מָזְתוּמֶרֶת?".

זאת אומרת הוא מונח ממונחי המשא ומתן התלמודי – בשני התלמודים – בבלי וירושלמי. אלא שתפקידו במקורות שונה מזה של ימינו.

בעברית בת ימינו 'זאת אומרת' בא בדרך כלל לפני הסבר או הבהרה, בדומה ל'כלומר', למשל "אשמח שניפגש בשבוע הבא, **זאת אומרת** ביום ראשון הקרוב". ואולם במקורו התלמודי הוא בא בתפקיד של היסק והשתמעות, במובן 'מכאן משמע', 'מכאן אנו למדים'.

ומי היא זאת שאומרת? **להרחבה בפרסום חדש באתר**

תמיכה באקדמיה

שאלה בעברית

חנות הספרים

אם נתקלתם בבעיות תצוגה [לחצו כאן](#) לצפייה בדפדפן

להסרה מרשימת התפוצה לחצו כאן | ניהול הרשמות | תמיכה באקדמיה | [Subscribe to English Newsletter](#)
האקדמיה ללשון העברית, קריית האוניברסיטה, גבעת רם, ת"ד 90004, ירושלים 9190401